

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду, на седници одржаној 8. јула 2016. године, на предлог Одељења за међународне студије, донело је одлуку о формирању Комисију за преглед и оцену докторске дисертације „**Значај одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима**“, кандидата мр Татјане Милић, у саставу:

- проф. др Весна Кнежевић-Предић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду,
- проф. др Бојан Милисављевић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду,
- проф. др Драган Симић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду,
- проф. др Тања Мишчевић, ванредни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, ментор.

Комисија је прегледала докторску дисертацију и подноси следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

I

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Основни подаци о кандидату

Кандидат мр Татјана Милић рођена је 1979. године у Задру, Република Хрватска. Основне студије међународних односа завршила је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду 2003. године са просечном оценом 9,17. На истом факултету је завршила и специјалистичке студије међународног хуманитарног права 2004. године

и уписала магистарске студије на програму Међународне студије. Након успешно положених испита у децембру 2008. године је одбранила магистарску тезу под називом „Мере предострожности у међународном хуманитарном праву“.

У периоду од 2004. до 2007. године била је ангажована на Факултету политичких наука Универзитета у Београду као демонстратор за предмет Међународно јавно право. На истој институцији је током 2006. и 2007. године била ангажована на пројектима Центра за међународно хуманитарно право и међународне организације. У зимском семестру 2008. године је завршила тромесечну праксу у Институту за међународно право и међународне односе Универзитета у Грацу, Аустрија. У периоду од октобра 2014. до марта 2015. године радила је као истраживач у Центру за истраживање јавних политика у Београду на регионалном RRPP пројекту „*The Impact of Socio-Economic Structure of Rural Population on Success of Rural Development Policy*” и на пројекту SEESAC/UNDP „Оружје на мети - злоупотреба ватреног оружја у Србији“. У периоду од јуна до децембра 2015. године била је ангажована на пројекту Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Србије и UNDP “Секундарне анализе података добијених кроз истраживање о приходима и условима живота - SILC“ у оквиру програма подршке развоју истраживачких кадрова из области друштвених наука.

Добитник је стипендије Фонда Др Зоран Ђинђић и програма Аустријске развојне сарадње за стручну праксу у Аустрији 2008. године. Захваљујући стипендији регионалне делегације Међународног комитета Црвеног крста 2003. је уписала Специјалистичке студије међународног хуманитарног права и 2006. је учествовала на међународној летњој школи међународног хуманитарног права у Варшави, Пољска, у оквиру које је добила диплому за истраживачки рад „*Are the media military objectives?*“.

Члан је Удружења за међународно право Србије (*International Law Association of Serbia*) од 2004. године.

Кандидат мр Тајјана Милић учествовала је априла 2015. године на међународној научној конференцији “*Responsibility to Protect in Theory and Practice*”, коју је организовао Правни факултет Универзитета у Љубљани, са излагањем на тему „*R2P and UN Security Council Presidential Statements*”.

Мр Татјана Милић је објавила неколико радова, од којих издвајамо следеће ауторске радове:

- Међународно право и учешће припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама Европске уније, Војно дело Vol. 67, бр. 2, 2015, стр. 146-169 (M51).
- Responsibility to protect and legal value of the UN Security Council presidential statements, у Sancin V., ed., *Responsibility to protect: Where do we stand ten years after?*, Faculty of Law, Ljubljana, 2015, pp. 143-154.
- Чланство држава у међународним организацијама и питање чланства Србије у НАТО, Војно дело, Vol. 63, бр. 4, Београд, 2011, стр. 140-152 (M52).
- International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, International Problems, Vol. LXIII No. 1, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2010, стр. 37-46 (M51).
- Правила о вођењу непријатељстава у јуриспруденцији Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију: концепт напада на цивиле, Годишњак Удружења за међународно право, Београд, 2008, стр. 99-128.
- Информационо ратовање и оружани сукоби: да ли међународно право има одговор на безбедносне изазове из виртуелне димензије?, у *Савремени безбедносни изазови: глобална и регионална перспектива*, Ђукановић Д., ур., Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2007, стр. 465-493.
- Појам војног циља пред изазовима савремених оружаних сукоба, Годишњак Удружења за међународно право, Београд, 2007, стр. 89-106.

Основни подаци о дисертацији

Одлуком Већа научних области правно-економских наука Универзитета у Београду 29. марта 2011. године дата је сагласност за израду докторске дисертације под називом „Значај одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима“.

Докторска дисертације мр Татјане Милић урађена је у складу са правилима Универзитета у Београду и Факултета политичких наука: А4 формат, фонт *Times New Roman* 12, проред 1,5 и маргине 30мм. Дисертација поред странице са подацима о

комисији и ментору, и страница са резимеом рада на српском и енглеском језику, садржи укупно 270 страна, од чега је 241 страна текста дисертације, 17 страна са библиографским подацима, 11 страна прилога и страница са подацима о биографији кандидата.

У изради дисертације кандидат је користила бројне изворе података: укупно 391 избор, од чега се 169 односи на постојећу домаћу и страну научну литературу, а 222 се односи на примарне изворе односно документа (*преглед извора садржан је у прилогу овог извештаја*). У примарне изворе података су укључени: резолуције и друга акта Савета безбедности Уједињених нација, акти Генералне скупштине и Генералног секретара Уједињених нација, изјаве представника држава чланица Уједињених нација, пресуде и саветодавна мишљења Међународног суда правде, одлуке Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и судова регионалних организација, и извештаји међународних стручних удружења.

Дисертација је сходно Правилнику о академској честитости Факултета политичких наука и Одлуци Наставно-научног већа факултета проверена у програму *Ephorus/Turnitin*. Резултати извештаја провере нису показали недостатке у смислу поштовања принципа академске честитости.

II

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације је истраживање **значаја одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима**. Кандидат анализира последице деловања Савета безбедности у испуњењу одговорности за одржање међународног мира и безбедности, у условима промењивих међународних односа и непотпуног функционисања система колективне безбедности како је предвиђен Повељом Уједињених нација.

Предмет истраживања је кохерентно уклопљена анализа релеватних категорија, доктринарних ставова и праксе Савета безбедности, па је ова докторска дисертација комбинација теоријско-емпиријског истраживања.

У центру пажње истраживања дисертације су одлуке као инструмент деловања Савета безбедности, јер су оне у научној литератури првенствено третиране као доказно средство, а не посебан предмет истраживања. Теоријски акценат је изражен у деловима који су посвећени разматрању категорије одлука Савета безбедности, посебно одлука Савета о регулисању употребе силе у међународним односима, као и у разматрању утицаја одлука Савета безбедности на развој међународних правила о регулисању употребе силе. Дисертација анализира посредни утицај одлука Савета безбедности на формалне изворе међународних правила о регулисању употребе силе, као и потенцијал одлука да самостално стварају дотична међународна правила. У операционалним деловима дисертације је израженији емпијски приступ јер кандидат истражује праксу Савета у домену регулисања употребе силе у међународним односима, анализирајући конкретне одлуке Савета безбедности и обухватајући све релеватне сегменте режима регулисања употребе силе у међународним односима.

Постављени циљ дисертације био је да научно објасни однос између развоја међународних правила о регулисању употребе силе и одлука Савета безбедности Уједињених нација. У том погледу дисертација је постигла циљ да објасни значај одлука Савета безбедности у правном режиму регулисања употребе силе у међународним односима, односно да објасни да ли је њихов утицај имао за последицу квантитативне и квалитативне промене ових међународних правила које се могу оквалификовати као развој. Дисертација је објаснила у којим деловима је поменути развој остварен, а у којима је он за сада неостварен или двосмислен.

Ово истраживање је значајно јер је омогућило да се позитивистички приступ анализи правног квалитета одлука Савета безбедности преиспита на тај начин што је анализиран утицај на формалне изворе међународних правила. Такође, значај дисертације се огледа и у томе што разматрајући значај одлука у процесу прилагођавања Повеље Уједињених нација променама у међународним односима тестира и валидност теорије имплицираних овлашћења међународних организација и указује на могуће правце будућег односа држава чланица и Уједињених нација у области одржања међународног мира и безбедности.

Истраживање је омогућило и разматрање фактора који могу позитивно или негативно утицати на кредибилитет Уједињених нација у остварењу главног циља зарад ког су и основане, па је стога ова дисертација остварила и постављени друштвени циљ.

III

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ СЕ ПОЛАЗИЛО У ИСТРАЖИВАЊУ

У истраживању значаја одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима кандидат генералну хипотезу анализира кроз пет посебних хипотеза.

Генерална хипотеза

Генерална хипотеза од које се полази у овом истраживању јесте да је Савет безбедности реагујући на промене у међународним односима усвајао одлуке које су ревидирале правила Повеље о регулисању употребе силе и допринеле развоју међународних правила у овој области.

Прва посебна хипотеза

Недостатак јасних мерила квалификације ситуација претње силом и употребе силе омогућио је Савету безбедности да својим одлукама адаптира правила Повеље у складу с променама у међународним односима.

Друга посебна хипотеза

Одлуке Савета безбедности утицале су на ширење његових надлежности у домену регулисања употребе силе у међународним односима.

Трећа посебна хипотеза

Одлуке Савета безбедности утицале су на обим права и обавеза држава и других субјеката међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима.

Четврта посебна хипотеза

Одлуке Савета безбедности допринеле су профилисању ситуација које су обухваћене међународноправном забраном претње силом и употребе силе.

Пета посебна хипотеза

Квантитет и значај активности Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у савременим међународним односима указују да је неопходна реформа процеса одлучивања у Савету безбедности јер дефицит легитимитета и недостатак контроле легалитета умањују правностваралачки капацитет одлука у овој области.

IV

КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Прво поглавље: Увод

У уводном делу дисертације представљени су проблем и предмет, као и циљеви и значај истраживања. Овај део садржи и основне хипотезе од којих се пошло у истраживању, као и теоријско-методолошки оквир истраживања. Овај оквир обухвата теорију имплицираних овлашћења међународних организација и теоријски приступ формалних извора међународних правила, али и објашњење категорија значаја и развоја које су релевантне у теоријско-методолошком постављању истраживања. На крају уводног дела дат је преглед организације истраживања.

Друго поглавље: Правни режим регулисања употребе силе у међународним односима

Почетни корак у истраживању подразумевао је анализу правног режима регулисања употребе силе у међународним односима. У овом делу дисертације размотрени су развој и одређење овог режима, као и извори његових правила. Размотрена је разлика између правног режима који регулише употребу силе у међународним односима и правног режима који регулише начин употребе силе у посебној ситуацији - ситуацији оружаних сукоба. Такође, анализиран је материјални и персонални домен примене међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима. У том контексту размотрене су категорије међународних односа и силе, односно њихово значење у савременим условима. И анализирано је који ентитети су носиоци права и обавеза према правилима која регулишу употребу силе у међународним односима.

Треће поглавље: Одлуке Савета безбедности Уједињених нација

У овом делу дисертације анализа је организована на два нивоа: општем и посебном. На општем нивоу, полазећи од постојећих дефиниција одлука међународних организација

кандидат прво утврђује радну дефиницију одлука Савета безбедности, и по истом принципу врши класификацију поменутих аката. Потом разматра начин доношења одлука у Савету безбедности и питање могућности контроле легалности ових одлука. На посебном нивоу, дисертација се бави одлукама Савета безбедности о регулисању употребе силе у међународним односима. Пратећи образац примењен на општем нивоу, утврђује се дефиниција ове врсте одлука Савета безбедности и њихова класификација, и анализира начин доношења и могућности контроле њихове легалности.

Четврто поглавље: Утицај одлука Савета безбедности Уједињених нација на развој међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима

Пратећи прихваћени теоријско-методолошки образац, кандидат у овом делу дисертације разматра посредни и непосредни утицај одлука Савета безбедности на правни режим регулисања употребе силе у међународним односима. У првом делу се анализира посредни утицај па се стога прво одређује појам материјалних и формалних извора међународног права, а потом се теоријско-емпиријском анализом доктринарних ставова и праксе Савета разматра однос између одлука Савета безбедности и примарних формалних извора међународних правила: међународних уговора, међународних обичаја и општих правних начела, а потом и однос са актима који могу имати статус формалних извора, као што су једностранни правни акти и одлуке међународних судова. Такође, анализира се и однос између одлука Савета и одлука Генералне скупштине које се у одређеним условима могу сматрати изворима међународних правила. У другом делу овог поглавља анализира се да ли одлуке Савета безбедности могу непосредно утицати на међународна правила о регулисању употребе силе, односно да ли могу представљати формални извор ових правила. У ту сврху разматрају се ставови теоретичара о легислативној активности Савета и њеним ограничењима, као и сама пракса Савета која се може означити као легислативна и њене последице.

Пето поглавље: Одлуке Савета безбедности и квалификација повреде забране претње силом и употребе силе

Ово поглавље је прво од два оперативна поглавља у којима се анализира квалитет конкретних одлука Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима. У почетку поглавља се разматра члан 39 Повеље Уједињених

нација као правни основ доношења одлука о квалификацији ситуације. Потом се истражују посебне категорије одлука Савета безбедности о квалификацији повреде забране претње силом и употребе силе: одлуке о квалификацији претње миру, одлуке о квалификацији повреде мира и одлуке о квалификацији акта агресије. Разматра се утицај промене у разумевању концепта мира на одређење претње миру, као и ситуације које је Савет безбедности у својој пракси квалификовао као претње миру. Такође, разматра се и да ли су малобројне одлуке о квалификацији повреде мира и акта агресије биле таквог квалитета да су имале за последицу развој међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима. На крају овог поглавља анализира се и утицај одлука Савета безбедности на признање, услове и начин примене права на индивидуалну и колективну самоодбрану, као и питање да ли су одлуке Савета имале за последицу промене у темпоралном и персоналном домену примене права држава на индивидуалну или колективну самоодбрану.

Шесто поглавље: Одлуке Савета безбедности о употреби силе

У другом оперативном поглављу анализирају се одлуке Савета безбедности о употреби силе и њихове последице. Као и у претходном поглављу, прво се анализира правни основ за усвајање одлука Савета о употреби силе. У том погледу дисертација истражује који су предуслови за доношење одлуке о употреби силе и како се чињеница да чланови 43 до 47 Повеље Уједињених нација нису заживели у пракси одражава на схватање члана 42 као правног основа за усвајање одлука о употреби силе. У овом поглављу се разматра и обим примене силе у операцијама Уједињених нација, односно његово ширење од употребе силе у самоодбрани до употребе силе у циљу остварења задатака обухваћених мандатом. Потом се анализирају одлуке Савета безбедности којима се државе овлашћују (ауторизују) на употребу силе, тј. анализирају се ставови доктрине о правном основу овакве праксе Савета, као и конкретне одлуке Савета. Такође, с тим у вези кандидат истражује и покушаје проширења темпоралног домена ових одлука, кроз тзв. имплицитну ауторизацију и ауторизацију *ex post facto*, као начине којима државе и организације настоје да оправдају употребу силе без одобрења Савета безбедности Уједињених нација. У поглављу се даље разматра и примена одредби Повеље којима је дозвољена употреба силе од стране регионалних организација. На крају се анализира се однос одлука Савета безбедности према хуманитарним интервенцијама, као и третман доктрине „одговорност да се заштити“ (*Responsibility to protect*) у одлукама Савета безбедности.

Седмо поглавље: Закључна разматрања

У последњем делу дисертације кандидат износи закључке да ли је истраживање потврдило или оповргло постављене хипотезе о значају одлука Савета безбедности у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима. Такође, кандидат износи закључак о односу резултата истраживања и примењеног теоријског приступа у анализи предмета истраживања. Коначно указује се и на отворена питања која остављају простора за будућа разматрања.

V

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Резултати истраживања су потврдили хипотезу да је Савет безбедности реагујући на промене у међународним односима доносио одлуке које су имале за последицу квантитативне и квалитативне промене међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима, односно имале су значаја у развоју поменутих правила.

Резултати анализе доктринарних ставова и праксе Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима потврдили су да теорија имплицираних овлашћења међународних организација пружа објашњење правног основа доношења одлука Савета безбедности у истраживаној области, јер је овај орган поменута акта доносио зарад остварења циља због којег су и основане Уједињене нације и на тај начин омогућио прилагођавање Повеље променама у међународним односима.

Истраживање је такође потврдило да се одлуке Савета безбедности о регулисању употребе силе у међународним односима могу анализирати полазећи од позитивистичког приступа формалних извора међународног права, али на начин који омогућава да се не посматра искључиво крајњи резултат тј. постоји ли општеобавезујући правни акт или не, већ да се посматра и процес током којег се стварају позитивна правила и вредности које она одражавају.

Истраживање је показало да одлуке Савета поседују реалан потенцијал да стварају општепримењива правила у области регулисања употребе силе, али да је за утврђивање крајњег домета и опасности таквог потенцијала неопходна додатна анализа.

Резултати истраживања су такође указали на позитивне и негативне (боље речено, двосмислене и недовољно јасне) последице одлука Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима. Такође, резултати су потврдили неопходност реформе Савета безбедности Уједињених нација, али и указали да је неопходан другачији приступ у предлозима реформских решења.

На основу изнетих резултата можемо закључити да докторска дисертација кандидата мр Татјане Милић представља свеобухватно научно објашњење једне врсте одлука Савета безбедности и њеног утицаја на развој међународних правила у осетљивој области међународних односа. Додатна вредност ове докторске дисертације је у томе што резултати истраживања представљају научни допринос у сродним научним дисциплинама међународних организација, међународног права и међународних односа.

Резултати истраживања представљају **допринос у научном истраживању међународних организација**, посебно Уједињених нација, јер су омогућили:

- систематизацију и продубљивање научних сазнања о одлукама међународних организација, као и о овлашћењима органа организација у односу на државе чланице,
- продубљивање научног сазнања о надлежностима и одлукама Савета безбедности Уједињених нација,
- верификацију и продубљивање научних сазнања о односу Савета безбедности и других главних органа Уједињених нација, као и о односу са државама чланицама и регионалним организацијама,
- систематизацију и стицање новог научног сазнања о појму и врсти одлука Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима,
- научну децрипцију праксе Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима и научно објашњење последица поменуте праксе.

Допринос дисертације у научном истраживању међународног права огледа се у:

- продубљивању постојећег научног сазнања о формалним изворима међународног права,
- научној дескрипцији и продубљивању постојећег научног сазнања о одлукама међународних организација као формалним изворима међународног права,

- научном објашњењу развоја правног режима регулисања употребе силе у међународним односима,
- верификацији научног сазнања о Повељи Уједињених нација као формалном извору међународних правила о регулисању употребе силе,
- стицању новог научног сазнања о односу одлука Савета безбедности и формалних извора међународних правила о регулисању употребе силе,
- стицању нових сазнања о легислативној активности Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима, њеним карактеристикама и последицама по међународна правила о регулисању употребе силе у међународним односима.

Резултати истраживања представљају и **допринос у научном истраживању међународних односа** јер су омогућили верификацију и продубљивање научних сазнања о:

- Уједињеним нацијама, Савету безбедности и његовим сталним чланицама као субјектима међународних односа,
- систему колективне безбедности,
- реаговању Уједињених нација и његових органа на кризне ситуације и промене у међународним односима.

Кандидат мр Татјана Милић је у докторској дисертацији на основу постојећег научног сазнања и кроз анализу праксе Савета безбедности у домену регулисања употребе силе у међународним односима, на оригиналан начин представила међудејство међународних организација, међународног права и међународних односа у конкретној области истраживања.

VI ЗАКЉУЧАК

На основу прегледа докторске дисертација под називом „Значај одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима“, кандидата мр Татјане Милић, Комисија је утврдила да је докторска дисертација урађена у складу са пријавом која је одобрена од стране Већа научних области правно-економских наука Универзитета у Београду.

Докторска дисертација је свеобухватно и систематично објаснила утицај одлука Савета безбедности Уједињених нација на развој међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима. Кандидат је кроз самосталан научно-истраживачки рад реализовала постављене задатке, преиспитала валидност одабраног теоријског приступа и оригинално представила могућност да се одабрани приступ примени за другачије тумачење статуса и значаја одлука Савета безбедности у осетљивој области међународних односа и међународног права.

Резултати истраживања докторске дисертације корисни су за развој теоријско-емпиријског истраживања активности Савета безбедности и самих Уједињених нација. Дисертација се одликује и консултовањем великог броја примарних извора у циљу сагледавања постојећих теоријских ставова о предмету истраживања. Посебна вредност овог рада је што шири простор за интердисциплинарна истраживања питања која се на први поглед могу учинити ограничена искључиво на правни аспект појава у међународним односима.

Актуелност и друштвени значај дисертације огледа се у чињеници да је Савет безбедности примарно одговоран за одржање међународног мира и безбедности, као и да су питања која су везана за процес одлучивања у овом органу неизбежна тема интересовања како научних тако и других друштвених кругова.

У складу са наведеним Комисија за преглед и оцену докторске дисертације предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да усвоји реферат о подобности докторске дисертације под називом „**Значај одлука Савета безбедности Уједињених нација у развоју међународних правила о регулисању употребе силе у међународним односима**“, кандидата **мр Татјане Милић**, за јавну одбрану, и да формира Комисију за јавну одбрану и предлог упути надлежном телу Универзитета у Београду.

У Београду, 11. јула 2016. године.

КОМИСИЈА:

проф. др Весна Кнежевић-Предић

редовни професор, Факултет политичких наука Универзитета у Београду

проф. др Бојан Милисављевић

ванредни професор, Правни факултет Универзитета у Београду

проф. др Драган Симић,

редовни професор, Факултет политичких наука Универзитета у Београду

проф. др Тања Мишчевић, ментор

ванредни професор, Факултет политичких наука Универзитета у Београду